

MAMLAKATIMIZ TARAQQIYOTINING MUHIM OMILI YASHIL ENERGETIKA

Nurullayev Orzikul Ubaevich

Jizza Politehnika instituti Elektr texnologiyasi kafedrası

+998919431810; orziqulnurullayev63@gmail.com

Yoqubova Qurbanoy JizPi talabasi

Annotatsiya

Qayd etilganidek, biz sohani isloh etishni, birinchi galda, Jahon banki, Osiyo taraqqiyot banki hamda Osiyo infratuzilmaviy investitsiyalar banki, Yevropa tiklanish va taraqqiyot bankining yetakchi ekspertlari bilan maslahat qilishdan boshladik.

Абстрактный

Как уже отмечалось, мы начали реформирование сектора, предварительно проконсультировавшись с ведущими экспертами Всемирного банка, Азиатского банка развития, Азиатского банка инфраструктурных инвестиций и Европейского банка реконструкции и развития.

Kalit so'zlar.urg'u, yashil taraqqiyot, o'tish strategiyasi, uglevodorod energiyasi, Zero, Yevropa tiklanish, "Goldwind", "Sungrow", "Jolywood", "Longi", chora-tadbirlar.

Ключевые слова: акцент, зеленое развитие, стратегия перехода, углеводородная энергетика, Zero, восстановление Европы, «Goldwind», «Sungrow», «Jolywood», «Longi», меры.

Bugun insoniyat yangi tahdidlar oldida turibdi. Yer shari aholisi muttasil ko'payishda davom etyapti, tabiiy resurslar zaxirasi esa shiddat bilan qisqarmoqda. Bu esa dunyo mamlakatlarini tang ahvolga solib qo'yayotir. Shu bois dunyo bo'yicha katta kuch bilan yashil energetik (qayta tiklanuvchi energiya manbalari) tizimiga o'tishga urg'u berilmoqda. Buning ikki muhim asosiy sababi bor. Avvalo,

International Conference on Economics, Finance, Banking and Management

Hosted online from Paris, France

Website: econfseries.com

24th June, 2025

sal ilgariroq aytib o‘tilganidek, dunyo miqyosida energiya hosil qiladigan manbalar tugab boryotgani bo‘lsa, ikkinchi sababi atmosferaga zararli chiqindi gazlar chiqarilishi hisobiga havoning keskin ifloslanishi va global iqlim muammolari vujudga kelayotganidir. Ekspertlar vaziyatni o‘nglash uchun jahon iqtisodiyotida “yashil taraqqiyot” tamoyillarini joriy etish zarurligini ta’kidlamoqda. Mazkur yondashuv BMT Barqaror taraqqiyot maqsadlarida ham o‘z ifodasini topgan. Bu borada yurtimizda ham davlatimiz rahbari boshchiligida jiddiy islohotlar olib borilayotir. Ma’lumki, 2019 yilda O‘zbekiston “Yashil iqtisodiyot”ga o‘tish strategiyasini qabul qildi. Unda yaqin o‘n yilda mamlakatda uglerod sarfini keskin kamaytirish, iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida ekologik toza va resurs tejamkor texnologiyalarni joriy etish, qayta tiklanuvchi, samarali energiya manbalaridan keng foydalanish ko‘zda tutilgan. Tadqiqotlardan ma’lum bo‘lishicha, O‘zbekiston uglevodorod energiyasi — neft, gaz, ko‘mirdan foydalanish hisobiga har yili yalpi ichki mahsulotning kamida 4,5 foizini yo‘qotmoqda. Qolaversa, mamlakatdagi energiya ishlab chiqaruvchi quvvatlarning salkam yarmi eskirgan. Ularni tiklash yoki modernizatsiyalash katta mablag‘ni talab qiladi. Buning o‘rniga ham iqtisodiy, ham ekologik jihatdan samarali bo‘lgan “yashil energetika”ga o‘tish ming chandon afzal. Zero, butun dunyo shu yo‘lni tanlayapti. E’tiborlisi, O‘zbekiston Markaziy Osiyo davlatlaridan birinchi bo‘lib mazkur harakatga qo‘shildi. Mohiyatan olib qaraganda, ikki yil avval qabul qilingan “Yashil iqtisodiyot”ga o‘tish strategiyasi yurtimizning “yashil taraqqiyot” sari yuz burganini anglatadi. Joriy yilning 27 dekabr kuni O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev “yashil energetika” sohasidagi yirik qo‘shma loyihalarni ishga tushirishga bag‘ishlangan tantanali marosimda ishtirok etdi. Unda davlatimiz rahbari mamlakatda “yashil energetika”ni rivojlantirishning 2030 yilgacha strategik dasturi haqida muhim mulohazalarni bildirdi. Qayd etilganidek, biz sohani isloh etishni, birinchi galda, Jahon banki, Osiyo taraqqiyot banki hamda Osiyo infratuzilmaviy investitsiyalar banki, Yevropa tiklanish va taraqqiyot bankining yetakchi ekspertlari bilan maslahat qilishdan boshladik. Ayni chog‘da bir qator qonun hujjatlariga o‘zgartirishlar kiritish va yangi qarorlarni qabul qilish orqali energetika tarmog‘ida bozor tamoyillariga asoslangan mustahkam qonunchilik bazasi yaratildi. Sohada ma’muriy-buyruqbozlik mexanizmlari va monopoliyadan voz kechib, zamonaviy boshqariladigan ochiq va

International Conference on Economics, Finance, Banking and Management

Hosted online from Paris, France

Website: econfseries.com

24th June, 2025

shaffof tizimga o'tildi. Xususiy sektor va xorijiy kompaniyalarning kirib kelishi uchun qulay imkoniyatlar yaratildi. Energetika vazirligi, shuningdek, har bir yo'nalish bo'yicha mas'ul va javobgar bo'lgan yangi tashkilotlar tuzildi. Ilk bor 100 foiz to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar hisobidan Karmana va Nurobod tumanlarida 2 ta quyosh stansiyasi ishga tushirilib, shu kunga qadar 1 milliard kilovatt soat "yashil" elektr energiyasi ishlab chiqarildi. Shu sa'y-harakatlarning mantiqiy davomi sifatida mamlakatimiz tarixida yana bir yorqin sahifa ochildi. Ya'ni umumiy quvvati ikki ming to'rt yuz megavatt bo'lgan oltita yirik quyosh va shamol stansiyalari tarmoqqa ulanmoqda. Jumladan, O'zbekistonning yaqin do'sti, keng qamrovli hamkori bo'lgan Birlashgan Arab Amirliklarining "Masdar" kompaniyasi tomonidan Jizzax, Samarqand va Surxondaryo viloyatlarida 3 ta quyosh elektr stansiyasining birinchi bosqichi barpo etildi. Bundan tashqari, ushbu nufuzli kompaniya tomonidan Tomdi tumanida barpo etilayotgan zamonaviy shamol stansiyasining 100 megavatti ishga tushirilmoqda. Qolaversa, "Gezhouba" kompaniyasi bilan Buxoro va Qashqadaryo viloyatlaridagi quyosh stansiyalarining dastlabki 400 megavattli generatsiyasi boshlanadi. Eng e'tiborli jihati shundaki, ushbu barcha loyihalar davlat-xususiy sheriklik asosida, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar hisobidan amalga oshirildi. Umumiy qiymati 2 milliard dollarlik bu loyihalar hisobidan yiliga 6 milliard kilovatt soat elektr ishlab chiqarilib, ikki milliard kub metr tabiiy gaz tejaladi. Ayni chog'da 2 million xonadon uzluksiz va kafolatli elektr energiyasi bilan ta'minlanadi. Sanoat va xizmatlar sohasida esa 4 milliard dollarlik qo'shilgan qiymat yaratiladi. Bizning strategik sherigimiz va yirik savdo hamkorimiz bo'lgan Xitoy ishtirokidagi loyihalar ilgari tajribada kuzatilmagan qisqa muddatda – 9 oy ichida ishga tushirilganini alohida mamnuniyat bilan ta'kidlash zarur. Gap shundaki, jahonda ishlab chiqarish zanjiri va logistika bilan bog'liq muammolar kuchayib borayotganiga qaramasdan, biz bu borada "Goldwind", "Sungrow", "Jolywood", "Longi" kabi kompaniyalar bilan samarali ish olib bormoqdamiz. Biz nima uchun "yashil energetika" rivojiga bu qadar katta rag'bat va e'tibor qaratyapmiz? Chunki, biz, eng avvalo, 2030 yilga borib sanoat hajmini ikki karra oshirishni, metallurgiya, neft-kimyo va mashinasozlik kabi sohalarni sifat jihatdan mutlaqo yangi darajaga ko'tarishni o'z oldimizga maqsad qilib qo'yganmiz. Umumiy qiymati 150 milliard dollarlik 500 dan ziyod yirik sanoat

International Conference on Economics, Finance, Banking and Management

Hosted online from Paris, France

Website: econfseries.com

24th June, 2025

va infratuzilma loyihalarini amalga oshirishni ko'zlayapmiz. Bu ulug'vor niyatlarimizga erishish uchun bizga kafolatli va barqaror energiya resurslari suv va havodek zarur. Hisob-kitoblarga ko'ra, kelgusi olti yilda mamlakatimizda elektr energiyasiga bo'lgan talab hozirgi 83 milliarddan 120 milliard kilovatt soatga o'sishi kutilmoqda. Buni, birinchi galda, qayta tiklanadigan energiya hisobidan qoplaymiz. Ikkinchidan, global muammoga aylangan iqlim o'zgarishining salbiy ta'sirini yumshatish bo'yicha tinimsiz izlanyapmiz. Xalqaro sammitlarda muhim taklif va tashabbuslarni faol ilgari suryapmiz. Yaqinda Dubayda BMTning Iqlim o'zgarishi bo'yicha konferensiyasi doirasida dunyo mamlakatlari "yashil" generatsiyani uch barobar oshirishga kelishib oldi. O'zbekiston bu tashabbusni to'liq qo'llab-quvvatlaydi va 2030 yilgacha "yashil energetika" manbalarini 27 gigavattga yetkazish uchun faol investitsiya siyosatini izchil davom ettiradi. Uchinchidan, mamlakatimizda "yashil energetika" bo'yicha nihoyatda ulkan salohiyat mavjud. Yaratganning o'zi bergan bu buyuk imkoniyatdan unumli foydalanib, uni xalqimiz manfaatlariga yo'naltirishimiz zarur. Sohoni rag'batlantirish maqsadida quyosh panellari o'rnatishga imtiyozli kredit va subsidiyalar ajratish, ishlab chiqarilgan elektr energiyasini kafolatli sotib olish bo'yicha "Quyoshli xonadon" tizimini yo'lga qo'ydik. Shu yilning o'zida yurtimizda 50 ming xonadon va tadbirkorlar tomonidan quyosh panellari o'rnatildi. Mamlakatimizda 7 milliondan ortiq uy-joylar borligini hisobga olsak, bu investorlar uchun katta bozor yaratishini alohida qayd etmoqchiman. To'rtinchidan, hozirgi kunda global miqyosda "yashil" energiyadan ishlab chiqarilgan mahsulotlarga alohida ustunlik berilmoqda. "Yashil energiya" sertifikatini keng joriy qilinmoqda. O'zbekiston kelgusida aniq reja va qat'iy sa'y-harakatlar orqali "yashil energiya"ni Osiyo va Yevropa mamlakatlari bozoriga ham yetkazib berish bo'yicha dastlabki qadamlarni tashlayapti. Shu o'rinda ta'kidlash kerakki, davlat rahbari yuqaridagi loyihalarni bajargan va unda ishtirok etgan hamkor davlatlar va kompaniyalarga xalqimiz nomidan minnatdorlik bildirdi. Shu bilan birga, xorijiy hamkorlarni "yashil energetika" sohasidagi butlovchi va ehtiyot qismlar ishlab chiqarishda mahalliy korxonalar bilan yaqin kooperatsiya aloqalarini yanada kuchaytirishga chaqirdi. Prezidentimiz o'z ma'ruzasi yakunida mazkur chora-tadbirlarni izchil davom ettirib, raqobatli bozor mexanizmlariga bosqichma-bosqich olib borish, xususan, bu yo'lda yaqinda energetika bozori regulatorini

tashkil etish bo'yicha muhim qarorni qabul qilinganligini, hozir yurtimizda 9 gegavattli 22 ta quyosh va shamol elektr stansiyalarini qurish loyihalari ustida jadal ish olib borilayotganligini, shu bilan birga, yangi generatsiya quvvatlarini yetkazish uchun infratuzilmani yanada yaxshilashga alohida urg'u berilajagini alohida ta'kidlab o'tdi. Umuman olganda, mamlakatda aholi soni va daromadlari ko'paymoqda. Bunday sharoitda, turgan gapki, energetika resurslariga bo'lgan talab ham ortadi. "Yashil iqtisodiyot"ning muhim komponenti qayta tiklanadigan energiya manbalarini yaratish va foydalanish hisoblanadi. Bu jihatdan O'zbekistonning salohiyati ancha yuqori. Xalqaro moliyaviy institutlarning hisob-kitobiga qaraganda, respublikada muqobil energiya (ayniqsa, quyosh energiyasi)ning yillik zaxirasi 270 million tonna shartli yoqilg'i ekvivalentiga teng. Bu real ehtiyojimizdan uch karra ko'pni tashkil etadi. Boz ustiga, "yashil energetika" sohasidagi loyihalarni amalga oshirish O'zbekistonda yaqin o'n yilda qayta tiklanadigan energiya manbalari ulushini 3 barobardan ziyodga ko'paytirish imkonini beradi. Bu iqtisodiyotimiz uchun mislsiz foyda keltiradi.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, mamlakatning "yashil energetika"ga jadallik bilan o'tishi, avvalo, mintaqada ekologik muvozanatni ta'minlash, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va aholining energiyaga bo'lgan ehtiyojini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. Vaxabov A.V., Xajibakiyev Sh.X., Tashmatov Sh.A., Butaboyev M.T.. Yashil iqtisodiyot. Darslik. – T.: "Universitet", 2020, 296 bet.
2. <https://www.tuni.fi/en/news/professor-mikko-hokka-conducts-research-to-improve-energy-efficiency-and-develop-safe-lightweight>
3. https://ewikiuz.top/wiki/Daniel_Yergin#cite_note-quest-epicc-49
4. Beder S. 2017, "Environmental economics and ecological economics: the contribution of interdisciplinary to understanding, influence and effectiveness", Environmental Conservation, vol. 38, № 2, 140-150 pp.
5. Абдурахманов А. А. «Экономика и общество» №10(89) 2021 www.iupr.ru роль стандартизации и повышения качества продукции.

E CONF SERIES

International Conference on Economics, Finance, Banking and Management

Hosted online from Paris, France

Website: econfséries.com

24th June, 2025

6.Абдурахманов Азиз Абдухаликович. оценка неопределенности измерений в цифровую эру||академический исследовательский журналif-7.4январь 2023 том 1 выпуск.